

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK

**A SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS
FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉSÉHEZ**

1-3. évfolyam

(munkaanyag)

Készítette: Kereszty Zsuzsa – dr. Szilágyi Imréné

Ajánlások a szempontok használatához

Az árnyalt értékeléshez az alábbi listából a diák aktuális fejlettségének megfelelő szöveget kiválaszthatjuk, módosíthatjuk; a pontosabb leíráshoz a listában szereplőnél árnyaltabb szöveget fogalmazhatunk.

A fejlettségi szintek egymásra épülnek, de nem minden esetben jelentenek alacsonyabb vagy magasabb fejlettségi szintet. Mint tudjuk, a diákok igen eltérő módon fejlődnek, némelyikük előbb érheti el a többségnek általában nehezebb, magasabb szintet, mint a könnyebbnek tekintettet. Ezért az értékelés kizárólag diagnosztikus, nem minősítő -, szerepét akkor tölti be, ha pontos és folyamatos.

Amikor a gyerekek elkezdnek rövidebb - hosszabb szöveget írásban megfogalmazni, elsősorban szövegalkotási kedvüket fontos ébren tartanunk. Ezért szövegeik helyesírását ne a szokott módon, a szövegben javítsuk, helyette írjuk le a szöveg után helyesen a hibásan leírt szót. (Ha a "szerző" saját szövegének piros színű javításokkal teli változatára néz, kevésbé lesz kedve fogalmazni, vagy kerülni fogja a nehéz szavakat. (Így kerül esetleg a szövegbe a „hullanak a gallyak” helyett a „leesnek az ágak” szókapcsolat.)

A helyesírás fejlesztésének kitűnő eszköze, ha minden gyerek (például egy kisebb dobozban) gyűjti az általa valaha hibásan leírt szavak kártyáit helyesen leírva. Párok naponta kicserélhetik szókárttyáikat és diktálhatják egymásnak a párjuk számára nehéz helyesírású szavakat. Egy-egy szó addig marad a dobozban, amíg gazdája több alkalommal hibátlanul le nem írta. (Ekkor a kártya ünnepélyesen megsemmisíthető.) Előtte megtaníttjuk a gyerekeknek emlékeztetük fejlesztésének alábbi lépéseit:

- csukott szemmel a levegőbe írják, (mozgásemlekezet);
- majd kiejtik és leírják az adott szót (auditív-, mozgás- és vizuális emlékezet).

Ha szükséges, a diákpáros diktáló tagja már az első mozzanatnál korrigálhat.

Különös gondosságot igényel a sajátos nevelési szükségletű gyerekek aktuális fejlettségi szintjének megfigyelése, diagnosztizálása.

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<p>Hallási figyelem (<i>Hang a térben, Zenedoboz, Csörgősipka – Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Csukott szemmel megtalálja a hangforrást. (dob, csengő) <p>Akusztikus alak-háttér megkülönböztetés (<i>Hang a térben, Több zenedoboz, Több csörgősipka– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Több, egyszerre szóló hangforrás közül kiválasztja megfelelőt. <p>Hallási differenciálás (<i>Felületeken keltett zörejek– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Különböző felületeken (üveg, fa, papír, kárpit stb.) kopogással keltett hang alapján a felültek érintkezésekor keletkezett zörejeket megkülönbözteti. • A különböző felületeket akkor is megnevezi, ha a zörejt kaparással, ütéssel, simítással idézzük elő. • Azt is megmondja, hogy milyen felületen, hol, milyen módon keletkezett a zörejt. <p>Hallási differenciálás szeriális nehezítéssel (<i>Felületeken keltett zörejsorozat– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Különböző felületeken előidézett zörejeket hallva a felületeket megfelelő sorrendben idézi fel 2-7 elemű sorozat esetében. (Jelöljük a sorozat elemeinek a számát!) <p>Hallási differenciálás alak háttér nehezítéssel (<i>Felület-zörejek egyszerre– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Különböző felületeken különböző módon előidézett zörejeket egy időben hallva a különböző felületeket megnevezi. • Különböző felületeken különböző módon előidézett zörejeket egy időben hallva a különböző felületeket és a zörejkeltés módját is megnevezi. <p>Hallási differenciálás beszédhangokkal (<i>Tikk-takk-bumm játék– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adott magánhangzót jelölő betűhöz megfelelő hangot kapcsol. (Fontos jelölnünk, hogy mely betűkhöz kapcsolja a megfelelő hangot.) • Adott magánhangzóval kezdődő szót/szavakat talál. (Jelöljük, hogy egy-két vagy több szót talál!) • Adott magánhangzóval végződő szót/szavakat talál. (Jelöljük, hogy egy-két vagy több szót talál!) • Adott hanggal olyan szót talál, amelynek a belsejében helyezkedik el a hang. 	

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<p><i>(Színes hangok, Kezdő hang, utolsó hang, Mi van benne? Teljes hanganalízis, Tapintható hangok– Feladatbank1.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-16 szint megnevez. (jelöljük, hogy mely színeket nevezi meg) • Ismert szint jelölő szó első hangját leválasztja. • Ismert szint jelölő szó utolsó hangját leválasztja. • Ismert szint jelölő szóban adott hangot felismer. • Ismert szint jelölő szóban felismeri egy adott hang sorrendi helyét. <p>Magánhangzók akusztikus megkülönböztetése <i>(Magánhangzók akusztikus megkülönböztetése– Feladatbank1.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Adott magánhangzó ejtése után az ajakállás formáját utánozza és megnevezi. (Jelöljük, hogy mely magánhangzók esetében nevezi meg!) • Adott magánhangzó ejtése után az ajakállás formáját megmutatja és megnevezi. (Jelöljük, hogy mely magánhangzók esetében nevezi meg!) • Megmutatja és elmondja, hogy az Ú-Ó betűpár ejtésekor miben különbözik az ajakállás. (Valamennyi betűpárral kipróbáljuk: a-á, e-é, o-ó, u-ú, ö-ő, ü-ű, o-u, ó-ú, o-ö, ó-ő, u-ü, ú-ű, ö-ü, ő-ű) • Megmutatja és elmondja, hogy az Ú-Ó betűpár ejtésekor miben hasonló az ajakállás. (Valamennyi betűpárral kipróbáljuk: a-á, e-é, o-ó, u-ú, ö-ő, ü-ű, o-u, ó-ú, o-ö, ó-ő, u-ü, ú-ű, ö-ü, ő-ű) • Megmutatja és elmondja, hogy az Ú-U betűpár ejtésekor miiben különbözik az ejtés időtartama. (Valamennyi betűpárral kipróbáljuk: a-á, e-é, o-ó, u-ú, ö-ő, ü-ű, o-u, ó-ú, o-ö, ó-ő, u-ü, ú-ű, ö-ü, ő-ű) • Magánhangzók esetében mutatja és mondja, hogy „morog a torkunk”. <p>Mássalhangzók akusztikus megkülönböztetése <i>(Mássalhangzók akusztikus megkülönböztetése, d), e) és g) gyakorlat– Feladatbank1.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • A hangpárok - b-p, d-t, g-k, v-f, z-sz, zs-s, gy-ty – esetében kipróbálja és megmondja, hogy „morog-e a torkunk” vagy nem; (Feljegyezzük, hogy mely hangpár zöngés-zöngétlen voltát tudja megkülönböztetni.) • A képzés helye szerint eltérő hangpárokat - ny-ly, gy-ly, ty-ly, ty-ny-ny-n, gy-j, s-sz, zs-z - tisztán megkülönböztetve ejti: (Feljegyezzük, hogy mely hangpárokat ejt tisztán.) 	

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<ul style="list-style-type: none"> • A képzési mozzanatban eltérő hangpárokat - sz-c, s-cs, gy-g, gy-d, cs-t - tisztán megkülönböztetve ejti. (Feljegyezzük, hogy mely hangpárokat ejt tisztán.) • Adott mássalhangzót jelölő betűhöz megfelelő hangot kapcsol. (Fontos jelölnünk, hogy mely betűkhöz kapcsolja a megfelelő hangot.) • Adott mássalhangzóval kezdődő szót/szavakat talál. (Jelöljük, hogy egy-két vagy több szót talál!) • Adott mássalhangzóval végződő szót/szavakat talál. (Jelöljük, hogy egy-két vagy több szót talál!) • Adott szóban felismeri adott mássalhangzó sorrendi helyét. <p>Hallási emlékezet (<i>Bevásárló lista, Pókfonal játék– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-30 többször ismételt szót a megfelelő sorrendben mond vissza. (Feljegyezzük a megfelelő sorrendben visszamondott szavak számát.) <p>Formafelismerés/Betűfelismerés (<i>Két kezes tárgyfelismerés, Ügyi boci– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jelentősen eltérő formájú tárgyakat tapintással felismer. • Hasonló formájú tárgyakat tapintással elkülönít. • Zsinórból vagy más anyagból formált különböző alakzatokat, betűket is pontosan végigjár; a betűt megnevezi. • Adott betű elképzelt körvonalait minta nélkül, belső kép alapján kijárja. <p>Vizuális alak-háttér felismerés (<i>Mi változott? Differix– Feladatbank1.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egymástól több lényeges jegyben különböző alakzatokat megkülönböztet. • Egymástól jelentéktelen vonásokban különböző alakzatokat megkülönböztet. <p>Olvasás- szövegértés a/ Az írott szöveg megértése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magánhangzóval kezdődő 3-4 betűs szavakat elolvas, a szó jelentését mozgással, szinonimával, rajzzal vagy más módon értelmezi. • Mássalhangzóval kezdődő 3-4 betűs szavakat elolvas, a szó jelentését mozgással, szinonimával, rajzzal vagy más módon értelmezi. • 3-4 betűből álló szavakban adott betűt pótol. 	

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<ul style="list-style-type: none"> • 3-4 betűből szavakat alkot. • Szókapcsolatokat némán elolvas, jelentésüket mozgással, rajzzal, szinonim szókapcsolattal vagy más módon értelmezi. • 3-5 szóból álló rövid mondatokat elolvas. A megértést az előbbieket szerint bizonyítja. • Rövid mondatba szóhalmazból megfelelő szót illeszt. • Megtalálja a mondatban a felesleges szót. Javítja a mondatot. • 6-9 éves gyerekeknek ajánlott könyvekbőlterjedelmű szöveget képes némán végigolvasni, a és a szöveg tartalmára vonatkozó egyszerű kérdéseket (pl. Kiről vagy miről szól? Ki mit csinál? Mikor teszi?) megválaszolja. • Egy oldalnyi szövegből, a szöveg használatával kiválasztja a szereplőket és a történéseket, megnevezi az események helyét, idejét. • Egy oldalnyi szövegben megtalálja a szövegből egyszerűen felismerhető /<i>vagy más megfogalmazásban</i>: mélyebb értelmezés nélkül is felismerhető / összefüggéseket; megfogalmazza a saját viszonyulását a szereplőkhöz, eseményekhez (Szereti/nem szereti, tetszik/nem tetszik neki) megállapítására magyarázatot ad. • A szövegnek megfelelően sorba rendez 3-4 főbb eseményt. • A szöveg alapján felismer • Kérdésekre válaszoló szövegrészt megtalál a szövegben. • Rövid címet ad többsoros bekezdésnek. Megtalál /vázlat/címhez tartozó szövegrészt. • Megmagyarázza a szöveg és a cím kapcsolatát. • Párbeszédessé szövegformában megkülönbözteti a szereplők mondatait. • mondatból álló szöveget felkészülés után folyamatosan és pontosságra törekvően felolvas. Érzékelteti a mondathatárokat, olvasása a szöveget ismerők számára érthető. • Olvasástechnikai hibáinak konkrét feljegyzése /pl. elakadás, újrakezdés, szóvégeken mást olvas, mely betűt téveszti, hanglejtési hibák, kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok hibás kiejtése/ <p>b/ Beszédértés</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szóban elhangzó 8-10 szóból álló mondatot képes megismételni. • Szóban elhangzó mondathoz kapcsolódó mondatot tud mondani. Elismétli egybefüggően a két mondatot. • 3-4 mondatból álló, egyszerű tartalmú szóbeli üzenetet megért és hiánytalanul továbbít. 	

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<ul style="list-style-type: none"> • A szóban elhangzó utasítások, feladatadások megértését az elvárt tevékenység teljesítésével jelzi. • Szóban elhangzó mese, rövid szöveg tartalmára utaló kérdéseket megválaszol. • Szóban elhangzó mese, történet tartalmát elmondja. <p>Szóbeli szövegalkotás/Beszédbátorság/ A véleményalkotás bátorsága</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valamennyi beszédhangot tisztán ejt. • Kívánságait, szándékait, élményeit, érzéseit, gondolatait, véleményét hozzá érzelmileg közelálló társnak/felnőttnek páros helyzetben kérdésre/kérdés nélkül is megfogalmazza. • Kívánságait, szándékait, élményeit, érzéseit, gondolatait, véleményét csoporthelyzetben is kérdésre/kérdés nélkül is önállóan megfogalmazza. •soros mondókát, verset páros beszédhelyzetben pontos szövegmondással elmond. •soros mondókát, verset csoporthelyzetben is szöveghűen elmond. • A tanult verseket, szövegrészeket helyes artikulációval, megfelelő tempóban, hangerővel, hanglejtéssel, szünettartással mondja el. • Két mondatot úgy alakít át, hogy azok kapcsolódjanak egymáshoz. • Két-három összefüggő mondatot mond képről vagy adott témáról. • Képrőlmondatos szöveget (mesét, történetet) alkot. • Ismert történet számára lényeges elemeit felidézi. • Ismert történet valamennyi lényeges elemét megfelelő sorrendben felidézi • Mesék, történetek vagy olvasmányok szövegrészletének tartalmát összefüggő mondatokkal elmeséli. • Személyesen átélt vagy megfigyelt eseményekről mások számára érthető módon beszámol. • Megkezdett mesét vagy történetet folytat, kiegészít. • Ismert mesét vagy történetet adott szempont szerint átalakít (pl. valamelyik szereplő tulajdonságának, valamelyik eseménynek, helyszínnek a megváltoztatásával). • Ismert mesét vagy történetet másképp folytat az események adott pontjától kezdve, vagy másképpen fejez be. • Általa kitalált történetet más számára érthetően elmond. • Dramatikus játékban részt vesz. • Dramatikus játékban szerepét átélve vesz részt. • Dramatikus játékban szövegét megfelelő intonációval mondja. 	

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
<ul style="list-style-type: none"> • Dramatikus játékban szerepcserére is képes. • Gyakorló helyzetben a napszaknak és a köznapi protokollnak köszön, megszólít, kérdez és tájékoztat. • Spontán helyzetben a napszaknak és a köznapi protokollnak megfelelően köszön, megszólít, kérdez és tájékoztat. • A társalgásban követi a beszélgetés folyamatát és kapcsolódik a mások által elmondottakhoz. • A társalgásban kapcsolódik a témához. <p>Az írás funkcionális használata/Írásbeli szövegalkotás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belső képeit térben – például agyagból, gyurmából – megformálja. • Belső képeit síkban – például festéssel, rajzzal – megformálja. • Saját nevét emlékezetből hibátlanul leírja. • Szavakat, szókapcsolatokat betűkihagyás, betűcsere, betűbetoldás nélkül másol. • Szavakat, szókapcsolatokat leír tollbamondás után, • Szavakat, szókapcsolatokat leír emlékezetből. • Szavakkal, szókapcsolatokkal kapcsolatos helyesírási feladatokat megold /pl. betűrendben, szótagszámuk szerint elrendezve, időrendi sorrendben leírja őket/. • Mondatokat másol, leír tollbamondás után, leír emlékezetből. • Mondatokat kibővít, átír adott szempont szerint. • Megadott szavakból mondatot alkot. • Adott szó vagy szavak helyét megkeresi egy megadott mondatban. • Adott kérdések segítségével kibővíti a mondatot. • 3-4 adott szó felhasználásával 2-3 összefüggő mondatot alkot. • Egy megadott mondat helyét megtalálja 3-4 mondatból álló egyszerű szövegben. • Kérdésekhez válaszokat fogalmaz. • Kijelentéseket kérdésekké alakít. • Rövid párbeszéd hiányzó mondatát pótolja. • Saját élményt, gondolatot betűkkel, tekintet nélkül a helyesíráásra, más számára érthetően leír. • Megszokta, hogy élményeit, gondolatait betűkkel, tekintet nélkül a helyesíráásra, más számára érthetően leírja. • Üzenetet más számára érthetően ír. • Írását a tanító kezdeményezésére, segítségével javítja. • Ha bizonytalan, megkérdezi, hogy írásában mi a javítandó. • Írását írásminta vagy helyesírási szótár segítségével alkalmanként maga is javítja. 	

